

Kasterlee, Pastorijstraat

Archeologienota: Programma van maatregelen.

Rapport Nr. 1388

Titel

Archeologienota Kasterlee, Pastorijstraat: Programma van maatregelen

Auteur(s)

Celine de Ruiter & Jeroen Verrijckt

Erkende archeoloog

2015/00053 - Jeroen Verrijckt

Projectnummer J. Verrijckt

2023-205

Projectnummer Onroerend Erfgoed

2023I146

Plaats en datum

Beerse, 14/09/2023

INHOUD

Administratieve gegevens.....	3
1 Gemotiveerd advies	5
1.1 Aanleiding vooronderzoek.....	5
1.2 Resultaten vooronderzoek	5
1.3 Afweging noodzaak verder onderzoek	6
2 Programma van maatregelen	11
3 Lijst met figuren.....	12
4 Bibliografie	12

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode J. Verrijckt		2023-205
Projectcode Onroerend Erfgoed		2023I146
Locatie	Provincie	Antwerpen
	Gemeente	Kasterlee
	Straat	Pastorijstraat Retiesebaan
Kadastrale gegevens	Gemeente	Kasterlee
	Afdeling	Kasterlee afd 1 – NIS code 13017
	Sectie	F & G
	Percelen	N.V.T.
Coördinaten Pastorijstraat	Noordoost	X: 191 589,97 m Y: 214 651,06 m
	Noordwest	X: 191 103,56 m Y: 214 475,14 m
	Zuidoost	X: 191 594,17 m Y: 214 636,66 m
	Zuidwest	X: 191 106,42 m Y: 214 454,69 m
Coördinaten Retiesebaan	Noordoost	X: 192 213,26 m Y: 214 818,81 m
	Noordwest	X: 192 008,76 m Y: 214 759,51 m
	Zuidoost	X: 192 216,26 m Y: 214 808,81 m

	Zuidwest	X: 192 011,26 m Y: 214 748,21 m
Oppervlakte plangebied	Pastorijstraat	10.104 m ²
	Retiesebaan	2.741 m ²
Oppervlakte bodemingreep		12.845 m ²
Erkend Archeoloog		2015/00053 – Jeroen Verrijckt

1 GEMOTIVEERD ADVIES

1.1 Aanleiding vooronderzoek

De aanleiding van het vooronderzoek is de aanvraag van een hernieuwing van de wegenis en riolering langsheen Pastorijstraat en Retiesebaan te Kasterlee. Meer informatie over de aanleiding van het vooronderzoek is terug te vinden in het verslag van resultaten.

1.2 Resultaten vooronderzoek

Tijdens het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem kon enkel het bureauonderzoek uitgevoerd worden. Op basis van dit vooronderzoek zonder ingreep in de bodem was het mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed op het terrein.

Het plangebied ligt in de huidige gemeente Kasterlee. Vondsten uit de Brons- en de IJzertijd aan de Duivelskuil (urnenveld) en de Partisaensberg (zie Lichtaart, Hoge Rielen) wijzen op menselijke aanwezigheid in de prehistorie. Kasterlee bestond tot in de 19de eeuw uit talrijke, verspreide gehuchten met eigen gemeenschapsgronden die pas in 1844, onder druk van de overheid, afgestaan werden aan de gemeente. Deze gehuchten gingen terug op de verschillende lenen uit de feodale maatschappij die bleven voortbestaan tot op het einde van het ancien régime. De gehuchten Kerkhof, Vorsel, Terlo, Isschot, Grootrees, Houtum en Winkel hadden ieder een eigen "opstal" of bist. Kasterlee werd in 1542 gebrandschat door de benden van Maarten van Rossum, in 1583 platgebrand door de Staatse troepen en in 1624 en 1634-1638 verwoest.

Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem binnen het plangebied voornamelijk gekarteerd als bebouwde zone (OB). Enkel in het zuidwesten van het plangebied aan de Pastorijstraat wordt een deel gekarteerd als Zbm. Verder ligt om het plangebied bodems met Sdm, Scm, Sbm en Zam. Zbm en Zam verwijzen naar droge tot zeer droge zandbodems met een dikke antropogene humus A horizont. Sdm, Scm en Sbm verwijzen naar droog tot matig nat lemig-zandgrond met een dikke antropogene humus A horizont.

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 19,5 en 21,3 m + TAW. In de pastorijstraat is het westelijke deel van het plangebied lager dan het oostelijke deel. Bij de Retiesebaan is het plangebied redelijk vlak met waardes tussen de 20,3 en de 20,5 m + TAW. Landschappelijk gezien ligt het plangebied aan de rand van een dekzandrug (de rug van Lichtaart). Daarbij ligt het deel van het plangebied bij de Retiesebaan net in een dal tussen twee hoger gelegen gebieden. Op circa 40 meter ten noorden van de pastorijstraat loopt de beek Rullenloop. Deze beek gaat ten westen van het plangebied over in de Molenbroekloop. Het achtervoegsel 'loop' wijst op een antropogene oorsprong of aanpassing van een natuurlijke waterloop. Gezien de loop nog niet staat aangegeven op de Ferrariskaart, zal deze eerder van antropogene oorsprong zijn. Op basis van het digitale hoogtemodel kan geconcludeerd worden dat het plangebied gelegen is op een gradiëntzone. Het plangebied situeert zich op een dekzandrug in het landschap, en dus gelegen op de overgang van een hoger plateau naar een lager gelegen vallei van een natuurlijke waterloop. Op basis hiervan is het aantreffen van steentijdartefactensites matig tot hoog te noemen. Echter is de kans groot dat de bodem onder het wegdek al verstoord is door de aanleg van kabels, leidingen en de riolering, waardoor landschappelijke en verkennende boringen niet van nut zullen zijn.

De CAI meldt verschillende vondstlocaties rondom het plangebied. Deze gaan van de steentijd t/m de Nieuwe Tijd, waaronder urnes uit de ijzertijd (*CAI-locatie 101903*) en de metaaltijden (*CAI-locatie 101906*) op ongeveer 900 meter afstand ten westen en zuidwesten van het plangebied. Zeer relevante CAI locaties zijn de opgravingen aan de Pastorijstraat uit de Middeleeuwen. Bij een opgraving ter hoogte van de Pastorijstraat 10 (*CAI-locatie 10894*) werd een vroegmiddeleeuwse boomstamwaterput teruggevonden. Ten zuidwesten van de Pastorijstraat (*CAI-locatie 163653*) werden o.a. een eenschepig gebouw, een spieker en twee rechthoekige kuilen met concentratie van dierlijk bot aan het licht gebracht tijdens een opgraving. Deze opgravingen sluiten aan op het plangebied. Ook enkele (recente) archeologische onderzoeken (*cf. nota's*) wijzen op enige archeologische vondsten in de ruime en onmiddellijke omgeving van het plangebied. Zo werd aan de Retiesebaan een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (*ID 16093*) waar voornamelijk verstoring in de bodem werd aangetroffen. Wel werden nog een viertal sporen aangetroffen die te dateren waren vanaf de Late Middeleeuwen/Nieuwe Tijd. Aan de Markt is in 2020 onderzoek gedaan (*ID 14528*). Drie proefputten rondom de kerk konden aantonen dat het kerkhof niet geruimd was. De graven dateren tussen de 19^e en de eerste helft van de 20^e eeuw. Verder zijn er rondom de markt sleuven aangelegd waar enkel sporen en vondsten uit de 17^e eeuw zijn aangetroffen.

Het plangebied heeft minimaal vanaf de 18^e eeuw gediend als wegenis van Kasterlee. De omgeving van het plangebied bestond voornamelijk uit akkers en heide. Vanaf halverwege de 20^e eeuw werd Kasterlee uitgebreid en kwamen er verscheidene gebouwen langs de wegen te staan. De KLIP en foto's van de straten laten echter zien dat de bodem verstoord zal zijn met de aanleg van de kabels, leidingen en de riolering.

Op basis van bovenstaande archeologische verwachting kan geen potentieel op kennisvermeerdering geformuleerd worden. Door de aanwezigheid van kabels, leidingen en de riolering, zal de bodem in het plangebied verstoord zijn. Hierdoor is zullen archeologische sites niet meer aanwezig zijn en is de kans op kennisvermeerdering erg laag.

1.3 Afweging noodzaak verder onderzoek

Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, geografische en bodemkundige bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld aan het hedendaagse terreingebruik en de bouwplannen van de opdrachtgever, kan geconcludeerd worden dat de terreinen verstoord zijn tot aan het archeologische niveau.

In het huidige grondplan is te zien dat de kabels en leidingen aan de zijkant van de weg aanwezig zijn. Echter zit de riolering wel in het midden van het wegdek. Dit wordt bevestigd met de putdeksels op de foto's van de straten en de kadasterkaart waarop de putdeksels zijn aangegeven (zie figuur 1 t/m 4). Hierdoor is de kans groot dat er geen relevante archeologische sites aanwezig zijn.

Na een fase in het vooronderzoek volgt geen verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek voldoende informatie gegenereerd is om (Code van Goede Praktijk, p. 31):

1. Een archeologienota of nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staft, of;

2. Een archeologienota of nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staft (doordat de geplande bodemingrepen geen impact hebben op het eventueel aanwezige erfgoed of doordat verder onderzoek van het aanwezige erfgoed geen nuttige kenniswinst zou opleveren), of;

3. Een archeologienota of nota op te maken die de noodzaak voor een archeologische opgraving staft én een plan van aanpak hiervoor biedt, of;
4. Een archeologienota of nota op te maken die de mogelijkheid voor een behoud in situ staft én een plan van aanpak hiervoor biedt.

Na het bureauonderzoek, kon op basis van deze fase van het vooronderzoek voldoende informatie gegenereerd worden om aan te tonen dat de bodem al zodoende verstoord is dat er geen archeologische relevante sites aanwezig zijn. Bijgevolg wordt op basis van het bureauonderzoek dan ook voorgesteld om het terrein in zijn geheel vrij te geven voor verder onderzoek.

Op basis van bovenstaande argumentatie word een advies gegeven om de terreinen vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Een programma van maatregelen werd hierdoor niet opgemaakt.

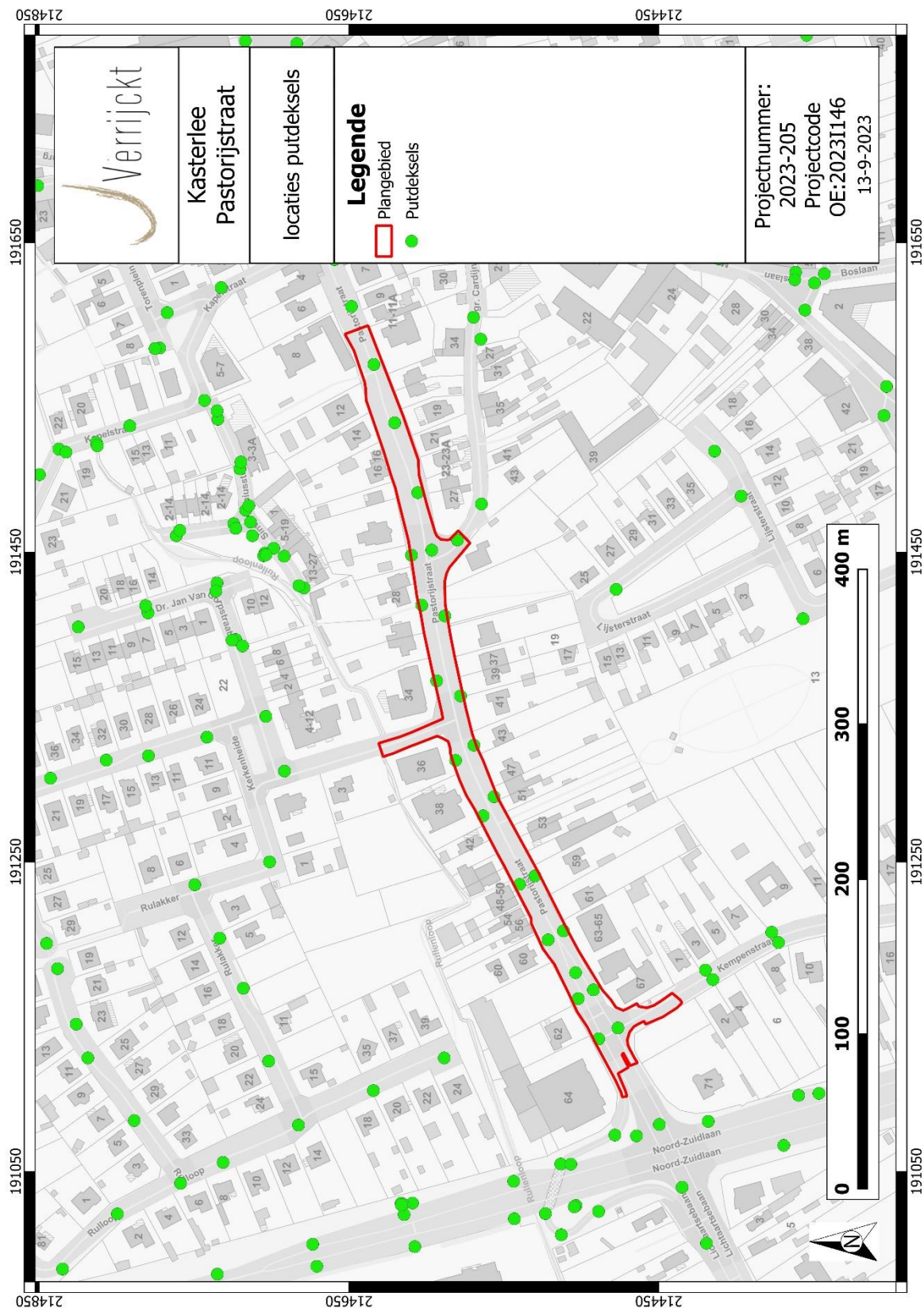
Hierbij rekening houdend dat de bodem verstoord is, adviseert J. Verrijckt bvba om het plangebied vrij te geven voor verdere ontwikkelingen.

Figuur 1: Zicht op de Pastorijstraat met de putdeksel midden in de straat (© Google Streetview dec. 2009)

Figuur 2: Zicht op de Retiesebaan met de putdeksel midden in de straat (© Google Streetview dec. 2009)

Figuur 3: Plangebied aan de Pastorijstraat met de aangegeven putdeksels op de GRB¹

¹ AGIV 2021

Figuur 4: Plangebied aan de Retiesebaan met de aangegeven puldeksels op de GRB²

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan geconcludeerd worden dat er geen vervolgonderzoek noodzakelijk is. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek is met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed, het potentieel op kennisvermeerdering en de haalbaarheid van eventueel verder onderzoek.

Een doorslaggevende factor in het bepalen of verder onderzoek noodzakelijk is, is de huidige indeling van het terrein. De beslissing om geen vervolgonderzoek te adviseren steunt op de volgende redenering:

- Voldoende info aanwezigheid site: Nee.
- Site aanwezig: Nee, er zijn geen aanwijzingen voor de aan- of afwezigheid van een archeologische site.
- Voldoende info over kennispotentieel en technische haalbaarheid project: Het terrein maakt deel uit van de wegenis van Kasterlee. Onder het wegdek zijn kabels en leidingen aangebracht aan de zijdes. In het midden van de straat ligt de huidige riolering. Hierdoor is de kans groot dat het terrein verstoord is tot op het archeologische niveau. Daarnaast zal de nieuwe riolering hetzelfde niveau aanhouden als de huidige riolering, waardoor verdere verstoring uitgesloten zijn. J. Verrijckt bvba geeft dan ook het advies om de terreinen vrij te geven.

Indien tijdens de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht. Deze bepalingen zijn terug te vinden in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. Eventuele toevalsvondsten dienen binnen drie dagen na ontdekking gemeld te worden bij Onroerend Erfgoed.

3 LIJST MET FIGUREN

Figuur 1: Zicht op de Pastorijstraat met de putdeksel midden in de straat (© Google Streetview dec. 2009)	7
Figuur 2: Zicht op de Retiesebaan met de putdeksel midden in de straat (© Google Streetview dec. 2009)	8
Figuur 3: Plangebied aan de Pastorijstraat met de aangegeven putdeksels op de GRB.....	9
Figuur 4: Plangebied aan de Retiesebaan met de aangegeven putdeksels op de GRB.....	10

4 BIBLIOGRAFIE

AGIV, 2022. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Grootchalig Referentiebestand (GRB).